

Objavljeno u:

Zbornik Fakulteta za pomorstvo u Kotoru, God. XIX, br. 20, 2003, str. 477-484.

Ruža Danilović, upravnica Pomorske biblioteke

CENTRALNI KATALOG POMORSTVA CRNE GORE U POMORSKOJ BIBLIOTECI

Apstrakt

Centralni katalog pomorstva Crne Gore (u daljem tekstu CKPCG) je savremeno koncipirana elektronska baza podataka koja obuhvata svu, savremenom tehnologijom i po međunarodnim standardima obrađenu, bibliotečku i arhivsku građu koja se odnosi na pomorstvo uopšte i posebno na pomorstvo Boke Kotorske, Crnogorskog primorja i Crne Gore, od najstarijih pisanih dokumenata do najnovijih službenih materijala i publikacija, a nalazi se u svim tipovima biblioteka i arhiva na području Crne Gore, kao i u pomorskim preduzećima, ustanovama, institucijama, agencijama, udruženjima i državnim organima. Projekat CKPCG podrazumijeva popis i obradu bibliotečkog i arhivskog materijala prema važećim standardima bibliografskog opisa, uz primjenu savremenih informacionih tehnologija, kao i njihovu prezentaciju u tradicionalnom i elektronskom obliku.

Zbog složenosti stručnih poslova koji su neophodni za realizaciju projekta i s obzirom na brojnost subjekata uključenih projektom i njihovu različitu lokaciju, predviđeno je da se projekat realizuje kroz četiri (4) faze u ukupnom trajanju od pet (5) godina. CKPCG će biti smješten u Biblioteci Fakulteta za pomorstvo u Kotoru (Pomorskoj biblioteci).

Ključne riječi: Centralni katalog pomorstva Crne Gore, elektronska baza podataka, međunarodni standardi za bibliografski opis (ISBD).

Key words:

UVOD

Pomorstvo¹ je djelatnost, vještina, privredna grana zahvaljujući kojoj je u daljoj i bližoj prošlosti stvorena solidna materijalna osnova i omogućena značajna kulturna nadgradnja Boke Kotorske, Crnogorskog primorja i Crne Gore u cjelini.

Međutim, obimna pisana i štampana građa koja se sadržajno odnosi na pomorstvo (Tauzović 2001, str. 495-6), a posebno na pomorstvo Crne Gore (bibliotečki, arhivski i uopšte dokumentarni materijal u posjedu svih vrsta biblioteka i arhiva radnih organizacija, ustanova, institucija, ministarstva pomorstva, privatnih imalaca bibliotečke i arhivske građe, strukovnih udruženja, crkvenih fondova i sl.), zbog nesređenosti, nezaštićenosti i neobjedinjenosti, ostaje nedostupna širem krugu potencijalnih korisnika. U Crnoj Gori ne postoji privredna grana veće ekonomske važnosti u prošlosti (možda, i pored krize, i u sadašnjosti) od pomorstva ali to, nažalost, nije dovoljno za aktivniju i organizovaniju društvenu akciju i brigu, makar kada je u pitanju pomenuti materijal vezan za pomorstvo. Smatramo da je projekat CKPCG

¹ Pojam pomorstvo se u Centralnom katalogu pomorstva CG tretira u širem smislu riječi.

prilika da se pomenuti problem djelimično prevaziđe kroz informacionu bazu podataka o pomorstvu, koja će poslužiti širokom krugu korisnika, sadašnjih i posebno budućih pomorskih stručnjaka (teoretičara i operativaca) i svih onih kojima je pomorstvo predmet istraživačkog i naučnog rada. Ovako koncipirana baza podataka biće dostupna i stručnoj i naučnoj javnosti u svijetu, što otvara mogućnost za zajedničke regionalne i međudržavne projekte.

1. CENTRALNI KATALOG POMORSTVA CRNE GORE – NEOPHODNA INFORMACIONA BAZA NAŠEG POMORSTVA

Poznato je da se ozbiljnije istraživanje o nekom predmetu ne može obaviti bez uvida u bibliotečki i arhivski materijal, dakle raspoloživu relevantnu literaturu i izvore. Objedinjavanje informacija prema predmetu istraživanja jedan je od zadataka bibliografskog i, šire posmatrano, bibliotečkog rada, čime se korisnicima pruža mogućnost bržeg, kvalitetnijeg i efikasnijeg dolaska do željenih podataka, informacija. Riječ je o referentnim sredstvima, o svojevrsnim resursima informacija tj. bazama podataka, koje se, pripremljene u elektronskom obliku, lako mogu uključiti u druge komplementarne baze.

Centralni katalog pomorstva Crne Gore je informaciona baza podataka koja podrazumijeva da se pisana i štampana građa sadržajno vezana za pomorstvo uopšte, kao i za pomorstvo Crne Gore, popiše, obradi i prezentuje na stručan i savremen način u tradicionalnom i elektronskom obliku i da se učini dostupnom zainteresovanim korisnicima. Ovaj posao, pored uvida u fizičko stanje građe i uvida u njenu sadržinu, podrazumijeva izradu programa adekvatne stručne zaštite. Projekat animira sve imaoce građe o pomorstvu u smislu obuke za pravilno čuvanje i zaštitu, a zatim za stručnu i digitalnu obradu i prezentaciju bibliotečkog, arhivskog i uopšte dokumentarnog materijala. Obezbjedenje dostupnosti informacijama i njihovo lociranje biće od neprocjenjive koristi za podizanje kvaliteta edukativnog procesa u srednjoškolskim i visokoškolskim obrazovnim ustanovama i centrima za obuku i školovanje budućih pomoraca i pomorskih stručnjaka, a prije svih Fakultetu za pomorstvo u Kotoru, u čijoj biblioteci će Katalog biti smješten. Kada Centralni katalog pomorstva bude urađen, Pomorska biblioteka će u punom smislu postati centralna pomorska biblioteka (matična biblioteka za pomorstvo) i biće u stanju da svojom informacionom bazom podataka o pomorstvu uđe u šire integracione informacione projekte, posebno zemalja mediteranskog basena. CKPCG, kao informaciona baza o pomorstvu, će ukazati na pomorstvo kao najznačajniju materijalnu osnovu za utemeljenje i njegovanje duhovne klime koja je oduvijek obezbjeđivala skladan suživot raznih kulturnih i civilizacijskih slojeva naše multinacionalne i multikonfesionalne sredine.

2. PRINCIPI I STANDARDI ZA POPIS I OBRADU GRAĐE ZA CKPCG

Centralni katalog pomorstva Crne Gore (CKPCG) treba da obuhvati popis i stručnu obradu pisanog i štampanog materijala² (bibliotečke i arhivske građe) koji se odnosi na pomorstvo uopšte, kao i pomorstvo Kotora, Boke Kotorske, Crnogorskog primorja i Crne Gore, a pohranjen je u državnim, crkvenim i privatnim institucijama i

² Biće obuhvaćen bibliotečki materijal u širem smislu (knjižni i neknjižni materijal), što podrazumijeva knjige, časopise, novine, rukopise, razglednice, gravire, kartografski materijal, plakate, gramofonske ploče, kasete, magnetofonske trake, dijafilmove, CD i sl.

kolekcijama, u firmama, preduzećima, ustanovama, agencijama, društvima i udruženjima kojima je pomorstvo osnovna ili pomoćna djelatnost, a sjedište im se nalazi na teritoriji Republike Crne Gore.

Istraživački proces i prikupljanje podataka otpočelo bi na teritoriji opštine Kotor, gdje su pohranjeni najstariji sačuvani pisani i štampani izvori o pomorstvu. Dalje će sukcesivno obuhvatati subjekte u Boki Kotorskoj, na Crnogorskom primorju i u Crnoj Gori. Projekat će se odvijati u sljedećim fazama:

I faza: animiranje svih subjekata koji treba po raznim osnovama da budu uključeni u ovaj projekat (obilazak biblioteka, arhiva i pomorskih preduzeća, uvid u građu, izrada finansijskog predračuna i ispitivanje mogućnosti za realizaciju potrebnih sredstava, izrada metodološkog uputstva, izbor i uključenje saradnika).

II faza: obuka saradnika za obradu bibliotečkog i arhivskog materijala prema važećim međunarodnim propisima i standardima ISBD (M), ISBD (S), ISBD (A), ISBD (CM), ISBD (NBM), ISBD (ER), ISAD (G), ISAAR (CPF), kao i obuka za korišćenje računara pri unošenju podataka i pretraživanju.

III faza: objedinjavanje prikupljenih podataka, završna obrada i uobličavanje CKPCG u tradicionalnom i elektronskom obliku (katalog, softver, informaciona baza podataka, CD ROM).

IV faza: uobličavanje projekta kao, pod određenim uslovima, dostupne elektronske baze podataka (mogućnost korišćenja CKPCG putem Interneta).

Prilikom definisanja principa za popis građe rukovodili smo se idejom da je potrebno obuhvatiti što više pisanog i štampanog materijala kako bi se mogla steći realna slika o tome šta se sve o pomorstvu može naći kod nas, a to, drugim riječima, znači koliko uopšte pratimo savremene tokove u svjetskom pomorstvu. Posebno će se voditi računa o materijalu koji se sadržinski odnosi na pomorstvo Boke Kotorske, Crnogorskog primorja i Crne Gore u cjelini, od najstarijih sačuvanih pisanih i štampanih dokumenata do najnovijih službenih materijala i publikacija. Na ovaj način moći će se vršiti komparacije o tome koliko je pomorstvo bilo nekada prisutno i važno za ukupan društveni život pojedinca i sredine, a koliko je sada. U tom smislu posebna pažnja biće posvećena materijalu koji se odnosi na naš aktuelni trenutak u pomorstvu. Kako Crna Gora ima razvijenu pomorsku infrastrukturu (pomorska preduzeća, luke, lučke kapetanije, specijalne pomorske institucije, pomorske agencije, pomorsko školstvo, centri za obuku pomoraca, udruženja pomoraca i sl.), namjera CKP CG je da se sve relevantne informacije u pogodnom obliku učine dostupnim širem krugu korisnika. Što se tiče obrade građe, ona će se vršiti u skladu s važećim međunarodnim standardima za bibliografski opis (ISBD) pojedinih oblika bibliotečkog tj. arhivističkog materijala. Sav ovaj posao može poslužiti kao solidna osnova za izradu nedostajuće bibliografije o našem pomorstvu, što je, dugoročnije gledano, jedan od zadataka Pomorske biblioteke.

Kao što se može zaključiti CKPCG je obiman i veoma složen poduhvat koji zahtijeva uključivanje velikog broja subjekata i angažovanje stručnjaka (informatičara, arhivista, bibliotekara). CKPCG će se odvijati po utvrđenom i isplaniranom redosljedu postupaka, a ukupno trajanje poslova na njegovoj izradi planirano je na najmanje pet godina. Nositelj projekta CKPCG je nevladina organizacija Centar za njegovanje i prezentaciju dokumentarnog nasljeđa "Notar" iz Kotora.

3. CILJ PROJEKTA

Cilj projekta je adekvatna, primjerena valorizacija pomorstva, kao jedne od temeljnih privrednih grana u prošlosti i sadašnjosti ovih prostora. Projekat afirmiše bogatu pomorsku tradiciju na koju se oslanja materijalna i duhovna kultura Boke, Crnogorskog primorja i njegovog neposrednog zaleđa. Kao što je već napomenuto, CKPCG treba da doprinese kvalitetnoj edukaciji budućih stručnjaka u oblasti pomorstva. CKPCG kao informaciona baza predstavlja stručno-naučnu dopunu obrazovnom procesu u srednjoškolskom i visokoškolskom pomorskom obrazovanju, u specijalističkom obrazovanju za sticanje zvanja u pomorstvu, kao i u naučno-istraživačkom procesu u pomenutoj oblasti, čime bi se, vjerujemo, generalno poboljšao nivo nastavnog i naučno-istraživačkog rada. Elektronskom obradom i dostupnošću putem sredstava elektronske komunikacije (Internet), Centralni katalog pomorstva bi bio dostupan naučno-stručnoj javnosti van granica naše zemlje, kao i svim ostalim zainteresovanim licima. Time bi se pospješilo temeljitije upoznavanje sa kulturom i tradicijom na našim prostorima, podstakla bi se razmjena komplementarnih izvora i informacija (naši pomorci su vjekovima ostvarivali kontakte sa cijelim svijetom, boravili i živjeli na najudaljenijim kontinentima), i popularisala bi se ova privredna grana u duhu viševjekovne razvijene pomorske tradicije, kao garancije za njen budući kvalitetan razvoj. Posebno valja naglasiti da će projekat CKP CG ukazati na značajnu privrednu i kulturnu misiju pomorstva na planu otvorenosti i komunikativnosti naših krajeva sa svjetskim okruženjem od najstarijih vremena do aktuelnog društvenog trenutka. Uz sve to, ovakav tematski popis i obrada bibliotečkog materijala i arhivske građe doprinijeće zaštititi i adekvatnoj valorizaciji ove vrste dokumentarnog nasljeđa i uticati na podizanje svijesti o značaju i aktuelnosti bibliotečke i arhivističke struke u našem društvu.

4. CDK “NOTAR” - NOSILAC PROJEKTA CKPCG

Nevladina organizacija Centar za njegovanje i prezentaciju dokumentarnog nasljeđa Kotora “Notar”, kao jedan od brojnih programskih zadataka djelovanja, predvidjela je pokretanje i realizaciju projekta Centralni katalog pomorstva Crne Gore (CKPCG). Projekat je, u nešto skraćenom obliku, objavljen na web stranici “Notara” (www.cdknotar.cg.yu). Već u dva navrata “Notar” je bez uspjeha konkurisao ovim projektom za sredstva Vlade Republike Crne Gore, koja su opredijeljena nevladinom sektoru kao pomoć za realizaciju projekata. Međutim, pošto se radi o projektu koji je u stručnim bibliotekarskim krugovima naišao na nepodijeljeno odobravanje i podršku i koji je dobio laskave preporuke, “Notar”, u skladu sa skromnim mogućnostima, počinje s animiranjem šire stručne javnosti i subjekata koji treba da budu uključeni u projekat i time, praktično, otpočinje s njegovom implementacijom. Animiranje stručne javnosti se prije svega odnosi na Fakultet za pomorstvo u Kotoru, u čijoj biblioteci će se nalaziti CKPCG, kao informaciona baza podataka o pomorstvu važna za edukativni proces, za naučno-istraživački rad na Fakultetu i za, eventualno, reaktiviranje Instituta za pomorstvo. Očekuje se da će Ministarstvo pomorstva i saobraćaja RCG pokazati interes da podrži ideju o utemeljivanju Centralnog kataloga pomorstva Crne Gore u Pomorskoj biblioteci u Kotoru. Potrebna je, takođe, podrška i ostalih brojnih subjekata, od kojih se neki nalaze pod saveznom upravom (Jugoslovenski registar brodova, Plovput, Hidrografski institut RMJ). Kako je nevladina organizacija “Notar” u nekoliko svojih do sada pokrenutih i realizovanih projekata pokazala ozbiljnost i

stekla odgovarajući renome u stručnim krugovima, za očekivati je da će kao partnera na projektu CKPCG imati Fakultet za pomorstvo – Kotor, Ministarstvo pomorstva i saobraćaja CG, a vjerujemo i ostale ustanove i institucije iz pomorske struke.

5. SARADNJA NA PROJEKTU ZAJEDNIČKI INTERES

Popis i obrada bibliotečke i arhivske građe podrazumijeva aktivno učešće biblioteka i arhiva (samostalnih ili u sastavu drugih institucija), potom crkvenih i privatnih biblioteka i arhiva, kao i brojnih subjekata čija je djelatnost i poslovanje vezano za pomorstvo. Predviđeno je da se u projekat CKPCG uključe biblioteke, arhivi, arhivska odjeljenja, preduzeća, ustanove, institucije, agencije, udruženja i to:

Biblioteke

Biblioteka Fakulteta za pomorstvo (Pomorska biblioteka), biblioteka Pomorskog muzeja u Kotoru, Muzeja grada Perasta, Istorijskog arhiva Kotor, zatim specijalna biblioteka Instituta za biologiju mora u Kotoru, crkvene i manastirske biblioteke na Crnogorskom primorju, gradske biblioteke u Kotoru, Herceg-Novom, Tivtu, Budvi, Petrovcu, Baru, Ulcinju, biblioteka Pomorske škole u Kotoru, Centralna narodna biblioteka "Đurđe Crnojević" - Cetinje, Univerzitetska biblioteka Crne Gore – Podgorica, privatne kolekcije arhivalija i biblioteke (akademika Vladislava Brajkovića u Perastu, porodice Visković u Perastu, pomorskih porodica, kao što su: Kamenarović, Radimir, Dabinović, Milošević, Tripković, Radoničić, Tomić, Luković, Verona, Sbutega itd., naravno, nabrojane su samo neke iz užeg dijela Bokokotorskog zaliva, a tu su i čuvene pomorske porodice iz ostalih naselja odnosno djelova Boke, Crnogorskog primorja i Crne Gore!).

Arhivi i arhivska odjeljenja

Državni arhiv Crne Gore – odjeljenja u Kotoru (Istorijski arhiv Kotor i Arhivsko odjeljenje Kotor), Herceg - Novom, Budvi, Baru, Ulcinju, Centralni depo na Cetinju, Arhivsko odjeljenje Državnog muzeja na Cetinju, Biskupski arhiv Kotor, Arhiv i Biblioteka Srpske pravoslavne crkvene opštine Kotor, Nadžupski arhiv crkve sv. Nikole u Perastu, porodični arhiv Visković u Perastu, arhivska građa u Muzeju grada Perasta, potom arhivska građa u Pomorskom muzeju Crne Gore u Kotoru, Muzej u Baru, privatni arhivi i kolekcije.

Pomorska preduzeća, ustanove, institucije, agencije, udruženja

“Jugoceanija” - Kotor, Luka Kotor, Lučka kapetanija u Kotoru, Luka Risan, Luka Zelenika, Lučka kapetanija u Herceg-Novom, Jadransko brodogradilište Bijela, Pomorski saobraća - Kamenari, Jugoslovenski registar brodova - Tivat, Remontni zavod - Tivat, Hidrografski institut Ratne mornarice VJ - Tivat, Javno preduzeće za upravljanje morskim dobrom RCG - Budva, Prekookeanska plovidba - Bar, Luka Bar, “Jugoagent” - Bar, “Plovput” - Bar, Hidrometeorološki zavod Republike Crne Gore - Podgorica, Ministarstvo za pomorstvo i saobraćaj RCG, brojne pomorske agencije (u svim oblicima vlasništva), te udruženja pomoraca (Bokeljska mornarica sa podružnicama, Udruženje pomorskih kapetana trgovačke mornarice Jugoslavije, Udruženje pomorskih kapetana trgovačke mornarice Crne Gore, Udruženje pomorskih strojara - Kotor), kao i ostali subjekti čija je djelatnost vezana za oblast pomorstva.

ZAKLJUČAK

CKPCG je sveobuhvatna baza podataka o pomorstvu CG. To je stručno popisana i kataloški obrađena bibliotečka i arhivska građa (pisani i štampani materijal – knjižni i neknjižni) koji se sadržajno odnosi na pomorstvo posmatrano u širem smislu te riječi. Cilj projekta je objedinjavanje građe o pomorstvu koja će, stručno obrađena i prezentovana, poslužiti za kvalitetnije i efikasnije provođenje edukativnog procesa na Fakultetu za pomorstvo u Kotoru (u čijoj biblioteci će biti smješten) te za istraživački i naučni rad koji za predmet interesovanja ima pomorstvo odnosno pomorske discipline. CKPCG će omogućiti uvid u bogatstvo naše pisane i štampane građe koja ukazuje da je pomorstvo bilo i ostalo ključna privredna grana, djelatnost i vještina, zahvaljujući kojoj je stvorena ekonomska i društvena, posebno kulturna nadgradnja, koja nedvosmisleno pripada po svom kvalitetu opštekulturnom naslijeđu Mediterana, Evrope i svijeta. Pošto će biti urađen u tradicionalnom i elektronskom obliku, prema važećim standardima bibliografskog opisa, CKPCG će biti kompatibilan bazama podataka u regionu i širem okruženju i omogućiti poželjne informacijske integracije.

SUMMARY

The Central Maritime Catalogue of Montenegro is a database about its shipping. It consists of professionally listed and catalogued library and archive material, both written and printed documents in books or in other forms which refer to shipping in the broader sense of the word. The aim of the project is cooperative library catalogue of shipping documentation in electronic and traditional library form. In that way it will improve the education process at the Nautical College in Kotor. It is going to be situated in the Maritime Library and facilitate the research and scientific work concerned with the shipping that is maritime disciplines. The Central Maritime Catalogue of Montenegro is going to enable us to acknowledge the wealth of our written and printed materials which confirm that navigation has always been the country's key economic branch, activity and skill that has contributed to establishing social and particularly cultural superstructure which obviously belongs to the general cultural heritage of the Mediterranean, Europe and the world. Since it is going to be presented in both traditional and electronic form, respecting the valid standards of bibliographical description, CMCM is to be compatible with other database and enable broader integrations of information systems.

Literatura:

1. Jokanović, V. et al. (1986), Bibliotekarski leksikon. Beograd, Nolit.
2. Program Centra za njegovanje i prezentaciju dokumentarnog naslijeđa Kotora "Notar" (2000). Kotor, CDK "Notar".
3. Tuzović, Jovo T. (2001), Sistemska teorija upravljanja: drugi dio : primjena u morskom brodarstvu i lukama. Podgorica, Univerzitet CG; Kotor, Fakultet za pomorstvo; Cetinje, Štamparija Obod.
4. [http:// www.cdknotar.cg.yu](http://www.cdknotar.cg.yu)